

henkilökunta ottavat huomioon, että päivähoitoon tutustumisajan on oltava riittävän pitkä - ehkä kaksi kertaa niin pitkä kuin muilla lapsilla. Hoitopäivien ei liioin tulisi olla liian pitkiä. Lotta Landerholmin mielestä on tärkeää, että hoitopäivä on lapsen helposti hahmotettavissa.

Ei ole kummallista, jos päivähoitoon sopeutuminen on vaikeaa. On pahempaa, jos lapsi ei välitä eikä reagoi. Jos kaikki sujuu "tuosta noin vain", tarvitaan entistä enemmän aikaa, hän sanoo.

- Lapsi ei ehkä miellä kotia turvapaikakseen, vaan kaikki aikuiset ovat hänelle samaa massaa. Silloin lapsi ei ehkä ole lainkaan kypsä menemään päivähoitoon.

Henkilökunnan vaihtuvuus voi olla erityisen tuskallista adoptiolapselle. Lotta Landerholmin mielestä on tärkeää kunnioittaa tätä ja auttaa lasta ilmaisemaan tunteitaan käymällä läpi tietyt seremoniat, kun joku henkilökunnasta lopettaa.

Erot kuuluvat elämään, ja on saatava ilmaista surua ja kiukkua kun joku, josta välittää, katoaa. Jos tähän ei kykene, ei kykene kiintymään. Jos lapsi ei tilanteissa, joissa olisi normaalia reagoida, osoita tunteitaan, on aikuisen tehtävä huomata asia ja houkutella lapsi reagoimaan. Muussa tapauksessa lapsi kadottaa sisäisen merkkijärjestelmänsä, joka ilmaisee, miltä asiat tuntuvat - ja joka neuvoa, miten toimia, kun lapsi tuntee tietyllä tavalla.

Adoptiolapset ovat ainakin kerran joutuneet vaihtamaan hoitajaa vaiheessa, jolloin he ovat olleet kaikkein riippuvaisimpia muista selviytyäkseen hengissä. Lapsen muistijälki ajatuksille, vaikutuksille ja tunteille rakentuu suhteessa hoivaaviin aikuisiin. Kun ympäristö vaihtuu, nämä muistijäljet on vaikea koota uudestaan. Ero pitää siis sisällään hämmennystä, toteaa Lotta Landerholm.

Koska lapsella on ollut useita hoitajia, hänen kielellinen ympäristönsä on varmasti vaihtunut useita kertoja ennen uuteen kotimaahan tuloa. Kieli ei merkitse vain puhetta, se merkitsee myös liikettä, eleitä, ilmeitä, vartalon asentoja, reaktioita järkytyksiin ja konflikteihin, ääniin ja tuoksuihin. Tämä on kielen perusta, hän sanoo.

Se merkitsee, että adoptiolapsi on kokenut katkoksen kielen muodostumisen perusosissa. Tästä syystä lapsen voi päivähoitoon tullessaan olla vaikea leikkiä, löytää oikea etäisyys muihin ja ilmaista tunteitaan elein ja sanoin.

Koska ihmisellä on perimmäinen tarve luoda suhteita muihin ihmisiin ja kokea yhteenkuuluvuutta ja kiintymystä muita kohtaan, on olemassa riski, että adoptiolapsi sopeutuu omaan tuttuun tapaansa olla ja toimia. Lapsella ei ole kieltä ilmaista omia tunteitaan, mielipiteitään ja ajatuksiaan, Lotta Landerholm kertoo. Siksi on hyvä, jos päivähoitossa voidaan auttaa lasta "tuomaan väriä" tunteisiinsa; ilmaisemaan, miltä tuntuu olla surullinen tai vihainen, hän tuumii. Auttaa lasta leikkimään kielellä, ottamaan kieli omakseen kaikilla aisteilla.

- Adoptiolapsilla voi olla muita lapsia vaikeampi hahmottaa ja ymmärtää, mitä ilmeet merkitsevät. On tärkeää saada apua tunteiden tunnistamisessa ja siinä, miten muiden ilmaisuja, katsekontaktia, eleitä ja reaktioita tulkitaan. Kielen on annettava väline elämän sisältämien konfliktien käsittelyyn.

Jotta lasta voidaan auttaa selviytymään päivähoitossa ja esikoulussa, on suhteen lapsen vanhempiin oltava toimiva. Tämä on usein helpommin sanottu kuin tehty. Adoptio on näet kokonaisvaltainen kokemus kaikille osapuolille. Se koskettaa kiellettyjä ja ei-toivottuja perimmäisiä kysymyksiä kuten hedelmättömyyttä, lapsesta luopumista ja toisen ihmisen lapsen ottamista omaksi, toteaa Lotta Landerholm.

- On tärkeää, että yhteistyö rakentuu luottamukselle ja toisen ihmisen tietämyksen ja osaamisen kunnioittamiselle. Jos näin ei ole, on mahdotonta jakaa lapseen liittyviä ilon- ja huolenaiheita. Sekä henkilökunta että vanhemmat haluavat luottaa toisiinsa. Mutta monet osatekijät voivat vaikeuttaa hyvää yhteistyötä:

- Toisaalta adoptiovanhemmiksi kelpuutetut kuuluvat yhteiskunnan parempiosaisiin. He ovat usein muita vanhempia iäkkäämpiä ja heillä on akateeminen koulutus sekä paljon tietoa adoptiosta.

- Lisäksi he ovat tunnetasolla "sijoittaneet" lapseensa paljon. Adopition synnä on useimmiten biologinen lapsettomuus, ja vanhemmuuden tuoma itsetunto ja varmuus voi olla epävarmalla pohjalla. Äiti saattaa esimerkiksi pelätä, että joku päiväkodin henkilökunnasta on lapselle rakkaampi kuin hän.

Nämä ovat arkoja kysymyksiä. Arat kysymykset voivat kuitenkin aiheuttaa sen, että lapsesta huolestutaan niin, että huolestuminen haittaa lapsen kehitystä. On kuin mikään ei saisi mennä vikaan ainakaan tämän lapsen kohdalla. Samaan aikaan ihmisten välillä syntyy ongelmia. On osattava puhua siitä, mikä menee pieleen ja saatettava asiat oikealle tolalle.

Lotta Landerholm on sitä mieltä, että asioista sopiminen jo ennen päivähoitokautta on avain hyvään vuorovaikutukseen vanhempien kanssa. "Tiedän, että adoptiolapset ovat kokeneet tiettyjä asioita. Voidaksemme ymmärtää mahdollisimman hyvin, miten Antonilla täällä päiväkodissa sujuu, meille on tärkeää, että voimme tehdä yhteistyötä, kun esiin nousee eroihin ja jatkumoiden katkeamisiiin liittyviä asioita".

Niin kauan kuin hoidossa sujuu hyvin, on helppoa, mutta ei ole harvinaista, että lapsi tuo esiin vaikeuksia leikkiensä ja ihmissuhteidensa kautta. On tärkeää, että vanhemmat eivät tällaisessa tilanteessa tunne joutuneensa nurkkaan ajetuiksi. Lotta Landerholm toteaa, että ongelmakäyttäytyminen tuo esiin jotakin, jonka ilmaisemiseen vanhempien ja henkilökunnan tulee yhdessä etsiä muita ilmaisukanavia.

- Aikuiset voivat osallistua leikkeihin, jotta se, mitä lapset yrittävät kertoa, tulee ilmi, ja pyrkiä uteliaina ymmärtämään, mitä lapsen käytöksen takana piilee. Selvittäminen on jännittävää salapoliisityötä. Voi valmistautua siihen, että esiin nousee tilanteita, joista selviämiseen tarvitaan erilaisia menetelmiä, kuten dramatiikan vähentämistä. Joku lapsi voi vaikkapa odottamatta tokaista "Miksi sinulla on kakkua naamassa?" tai "Ei sinulla mitään oikeaa äitiä ole".

Adoptiolapsi voi aiheuttaa muille lapsille ahdistusta, Lotta Landerholm sanoo. He saattavat kysyä kotona, mitä "adoptoitu" merkitsee, ja saada vastaukseksi, että "äiti siellä toisessa maassa ei voinut huolehtia siitä pienestä pojasta, ja niin hän sai uudet, kiltit vanhemmat, jotka huolehtivat hänestä täällä".

Tämä voi aiheuttaa lapselle huolestuneen olon: hän ymmärtää, että lapsi voidaan hylätä. Voidaanko siis hänet itsensäkin hylätä? Tästä voi seurata ahdistusta ja aggressioita sitä kohtaan, jota lapsi pelkää. Päiväkotihenkilökunnalla tulee olla tuntuma siihen, miten vanhemmat asennoituvat lapseensa. Miten paljon he valmistelevat lasta ulkopuolisten kysymyksiin lapsen taustasta, tai kysymään omat kysymyksensä?

Annika Claesdotterin kirjoittama artikkeli Att lämnas och väljas sätter spår on julkaistu ruotsalaisessa lehdessä Förskolan nr 2-2005. Artikkelin on luettavissa ruotsiksi internetissa: www.forskolan.se (fritext sök: adoption).

Käännös: Hannele Davidsson

Suomi/Ruotsi

- Vuosittain adoptoidaan n. 300 ulkomailta syntynyttä lasta ja n. 50 Suomessa syntyneitä lasta. Kansainvälinen adoptio kasvussa.
- Suomi oli vielä 70-luvulla lapsia ulkomaille luovuttava maa, ts. kansainvälinen adoptio Suomeen on suhteellisen nuori ilmiö.
- Kansainvälinen adoptioprosessi maksaa adoptiohakijoille 5 500 - 17 000 €. Valtion adoptiotukea on maksettu vuodesta 2002 ja se vaihtelee maittain (1 900 - 3 000 - 4 500 €).
- Adoptiovanhempien perhevapaat ovat lyhyemmät kuin biologisissa perheissä.
- Vuosittain adoptoidaan ulkomailta n. 1000 lasta. Määrä on vakiintunut oltuaan joskus huomattavasti suurempikin. Kotimainen adoptio pientä.
- Ruotsi on maailman suurin adoptiomaa suhteutettuna väkilukuun. 45 000 adoptoidusta puolet on aikuisia.
- Kansainvälinen adoptioprosessi maksaa adoptiohakijoille 100 000 - 200 000 kruunua (n. 11 000 - 22 000 €). Valtion adoptiotuki on 40 000 kruunua (n. 4 300 €).
- Kaikilla vanhemmilla on yhtä pitkät perhevapaat.